

Jaroslav Seifert (1901 – 1986): Na vlnách TSF (1925)

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, literárněhistorický kontext, umělecký směr / tvůrčí skupina, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje); 2. Kompozice; 3. Hlavní postavy a jejich charakteristika;

4. Námět, témata, hlavní motivy; C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti;

CIRKUS

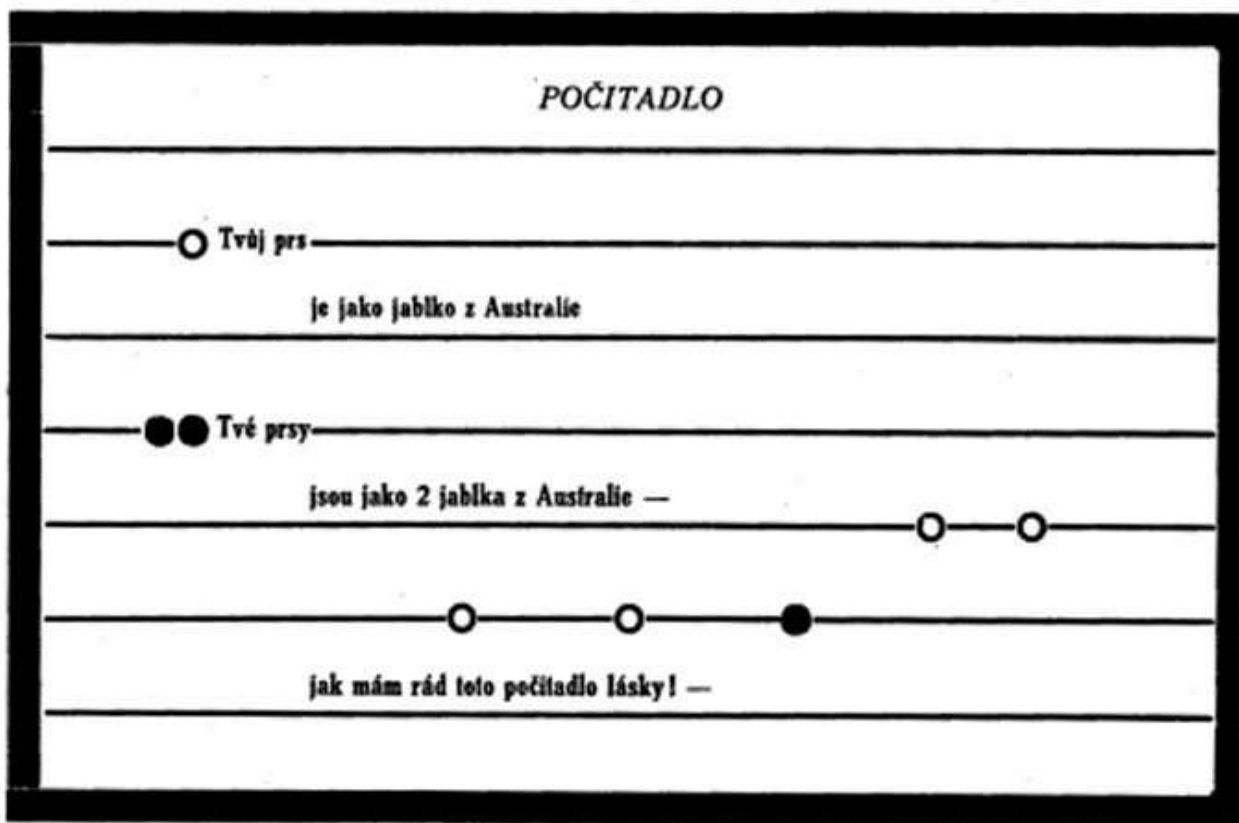
Dnes poprvé slavný polykač ohně John
v náručí sevřel malou tanečnici Chloe

A MALÁ CHLOE BYLA JEŠTĚ PANNOU

clown Pom ten večer před cirkem
vypustil obecnstvu na uvítanou

VELIKÝ BALON

II. Nebeletristický text:

A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu; B. Jazykové apod. zvláštnosti.

Jaroslav Seifert: *Všecky krásy světa* (kniha vzpomínek)

Je tomu něco víc než půl století, kdy jsme s Karlem Teigem zaklepali, nikoliv bez trochy nedůvěry, na dvěře tehdy ještě malého nakladatelství Václava Petra, abychom mu nabídli rukopis mé třetí knížky: *Na vlnách TSF*. (...)

Naše nedůvěra nebyla bezdůvodná. Knižka na tehdejší časy byla opravdu exkluzivní. Již sám titul. Jako jedna z prvních knížek hlásila se k novému uměleckému směru, a tak nejen její autor, ale i Teige, který ji typograficky upravil, přičinili se ze všech sil, aby duch poetismu ohlašoval se na jejích stránkách nejen hlasitě, ale i s provokační apartností. Básnický pak to bylo nejen drobné nactiutrhávání vážným věcem, ale vedle vážnějších básní byly tam verše poznamenané převráceným motem Máchovým: *Na tváři lehký žal, / hluboký v srdci smích*.

Doufali jsme, že nakladatel bude přinejmenším překvapen, nebude-li se vůbec zdráhat vydat knížku tak neobvyklou.

Komentář jako pomoc ke zkoušce:

Seifert pocházel z pražského Žižkova (dělnická čtvrť) a po 20. – 40. léta byl vnímán jako syrovější a autentičtější protipól svého vrstevníka a kolegy, virtuózního poety Vítězslava Nezvala (oba ovšem byli mnohostrannými osobnostmi, mj. se věnovali umělecké kritice apod.). Seifert ani nedokončil gymnasium a obecně jeho start do života byl tvrdší než u mnoha jeho uměleckých přátel. Proto také svou první sbírku, **Město v slzách**, vytvořil v duchu proletářské poezie (podobně jako Wolker svou Těžkou hodinu, ovšem Seifertova sbírka je žánrově více naplněna lyrikou: Seifert se tu profiluje jako autor poetických i existenčně těžkých stránek života a také jako básník Prahy, jímž zůstal po celý život.

Na počátku 20. let Seifert, Nezval aj. založili umělecké sdružení Devětsil a na jeho půdě vznikl nový umělecký směr **poetismus**. Jeho cílem bylo „učinit celý život básní“ = čerpat poezii ze všedního života zejména městských (nižších) středních vrstev, nechat se ovlivnit tradicí kontaktu s (příměstskou) přírodou, lidovou zábavou (cirkus, kino), hledat nové ztvárnění emancipačně pojaté, hravé erotiky (vůbec hra v životě je silným tématem, poetistů – včetně hry se slovy; viz Nezvalův cyklus Abeceda).

Seifert k rozvoji poetismu významně přispěl básnickou sbírkou **Na vlnách TSF** (TSF = francouzská zkratka pro tehdy moderní bezdrátovou telegrafii). Celá sbírka poutá pozornost již výjimečnou grafickou úpravou, která je blízká kaligrafickým básním Guillauma Apollinaira (spoluautorem grafické stránky Seifertovy sbírky byl nejvýznamnější teoretik i organizátor české moderní kultury 20. let Karel Teige). Ze sbírky jsou nejznámější básně **Cirkus** a **Počítadlo lásky**. Báseň Cirkus vypadá jen na první pohled uvolněně fantazijně. Ve skutečnosti je sevřená autorskou cílevědomostí: začátek Dnes poprvé, závěr Dnes naposled. Navíc celá báseň připomíná vykřičník, anebo také obličej s klaunským nosem. V okamžik toho večera, o nějž jde, mladičká tanečnice Chloe vytvoří intimní pár se zkušeným a mužným polykačem ohně (že by erotický symbol?) Johnem. Je to láska jako z románu, ale navíc tu máme prostředí svobodného hravého světa a k tomu přejícího, ovšem trochu infantilního klauna. Obecenstvo může zatleskat velkému efektnímu balonu, ale vědí diváci, oč všechno ten večer jde, co všechno skončilo a co všechno začíná?

Ve 20. – 30. letech byl Seifert velkým lyrikem lásky – a také odkazů na dětský svět (ne náhodou byl celý život velkým propagátorem života a díla Máchy a Němcové). Jeho tvorba zvažovala v souvislosti s 2. světovou válkou a vším temným, co se kolem ní odehrálo. Básně o Praze vtělil do sbírky **Kamenný most** (vyšla za okupace), básně, jež by okupační cenzurou neprošly, byly vydány knižně až po osvobození: sbírka **Přilba hlíny** (tam chronologicky první je báseň, již Seifert napsal bezprostředně v den, kdy zemřel r. 1937 TGM: *To kalné ráno*).

Po nastolení komunistické diktatury patřil Seifert k těm, kteří upozorňovali na perzekuci významných nekomunistických spisovatelů, od katolického básníka Jana Zahradníčka až po švagra brá Čapků Josefa Palivce. V době, kdy vrcholila vlna budovatelské či jinak prorežimní literatury, napsal Seifert sbírku **Maminka**, která se stala nejpopulárnější českou lyrickou sbírkou všech dob. Všimněme si na básních věnovaných **mamince a tatínkovi**, jak vypadá rodina, v níž chlapec (pro normální čtenáře Seifert, pro Cermat lyrický mluvčí) vyrůstá. Je to rodina tříčlenná (ve skutečnosti měl Seifert ještě sestru), chudá, trochu starosvětská (maminka nepracuje, je v domácnosti), poněkud uzavřená před okolním světem (žádný fotbal nebo skaut a už vůbec ne politicky laděné akce), ale žijící bohatý život prodchnutý neokázalou, ale intenzivní a pevnou láskou. Samozřejmě, pokud je to Seifertovo dětství, tak je to rodina z počátku 20. století, ale to, že ji Seifert situuje do poloviny 50. let, tím vlastně ignoruje politické převrasy, k nimž došlo, a ukazuje, že jsou jen povrchní a pomíjivé, poněvadž skutečná kvalita života je jinde, hlouběji.

Pak přijdou 60. léta, která znamenají zásadní, optimisticky laděný předěl v československé společnosti. Seifert na to reaguje – již v poměrně vyšším věku a soukromě tížen řadou zdravotních

problémů – úplnou změnou svého básnického stylu. Přechází k volnému verši, jenž evokuje atmosféru uvolněného, citlivého vypravěčství – tak, jak se obnovovala důvěra mezi lidmi. Seifert je velkou postavou 60. let a Pražského jara, ovšem po sovětském vpádu měl publikační problémy: nemohly vycházet jeho nové věci. Seifert tedy publikuje v zahraničí (Škvorecký!), obrací se ke vzpomínkám, zpravidla shovívavě optimistickým, a hledá jejich stopu a návaznost v dnešní době. Vrcholným produktem této poslední etapy Seifertovy tvorby je sbírka **Deštník z Piccadilly**: báseň **Berta Soucaretová** je jejím výmluvným příkladem: krása běžné, nevyumělkované české řeči, úžasně vytvořený obraz intimního života (básníkovi v té době bylo již téměř osmdesát!), odkaz k dnešku. NC 1984 se nemohla ocitnout v povolanejších rukou, byť sám Seifert ji označil za poctu celé své literární generaci.